Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет історії і соціальних наук
Кафедра історії та методики її навчання

СИЛАБУС

Назва дисципліни / освітнього компонента	**Геноциди і права людини**
Освітня програма	**ОПП 014 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» першого бакалаврського рівня**
Компонент освітньої програми	**Вибірковий**
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	**3 кредитів / 90 годин**
Вид підсумкового контролю	**Залік**
Мова викладання	**Українська мова**
Викладач	**Михальчук Роман Юрійович, кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри історії та методики її навчання**
CV викладача на сайті кафедри	https://fipmv.rv.ua/index.php/kafedry/kafedra-ii
E-mail викладача	r.mykhalchuk@ukr.net roman.mykhalchuk@rshu.edu.ua
Консультації	**Згідно розкладу кафедри**

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Геноциди і права людини» є розуміння студентами проблем, пов'язаних із вивченням геноцидів і прав людини. Курс має на меті сформувати системні знання про виникнення та функціонування геноцидів XX ст. та згубні наслідки для людства. Теоретичні знання, отримані під час вивчення дисципліни повинні дати можливість не лише аналізувати геноцидні пратики, а й пропагувати толерантність, ідеї рівності, гуманізму, протидіяти поширенню ксенофобії та антисемітизму. Метою курсу є поглиблення знань про геноциди, зокрема про Голокост, Голодомор, Пораймос, геноцид вірмен тощо.

Завданнями вивчення дисципліни є засвоєння студентами визначальних, специфічних рис та факторів виникнення та проведення геноцидів, навчитися осмислювати ситуації, коли конфліти на етнічному, расовому грунті ведуть до вбивства опонентів, порушують права людини.

Курс є важливим для набуття необхідних для історика компетенцій. Згідно із вимогами освітньо-професійної програми вивчення дисципліни *інтегральною компетентністю* є здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері історії та археології.

Курс дозволяє здобути такі загальні компетенці (ЗК):

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК09. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Дисципліна дозволяє набути спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.

СК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

СК06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

Очікувані програмні результати навчання (ПРН)

ПР01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПР02. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.

ПР03. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проєкти з урахуванням сучасних методологічних підходів.

ПР04. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів.

ПР05. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

ПР06. Здійснювати експертизу пам’яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.

ПР08. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.

ПР09. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність та складові геноцидів.

Тема 1. Теоретико-концептуальне осмислення геноцидів та прав людини

Тема 2. Права людини як основоположні демократичні принципи.

Тема 3. Організація та перебіг геноцидів.

Тема 4. Ідеологія та пропаганда ненависті під час геноцидів (расизм, юдофобія, антисемітизм).

Змістовий модуль 2. Геноциди першої половини XX століття.

Тема 5. Геноцид вірмен 1915 р. в Османській імперії.

Тема 6. Голодомор 1932-1933 рр. в Українській РСР.

Тема 7. Демографічні, соціальні втрати під час Голодомору, психологічні наслідки.

Тема 8. Геноцид ромів (Пораймос) під час Другої світової війни.

Тема 9. Голокост в Європі - геноцид XX ст.

Тема 10. Голокост в Україні.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна

1.Берген Д. Війна та геноцид. Коротка історія Голокосту. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2021. 408 с.
2.Вчимося з минулого - діємо заради майбутнього. Міждисциплінарний підхід до освіти про Голокост, права людини та міжкультурної освіти / Оана Нестіан-Санду ; пер. з англ. Катерина Малишевська. Київ : Український центр вивчення історії Голокосту, 2023. 100 с.
3.Гон М. Геноциди першої половини ХХ століття: порівняльний аналіз. Навчальний посібник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2009. 180 с.
4.Джонс А. Геноцид: Вступ до глобальної історії / Пер. з англ. Катерини Диси. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. 696 с.
5.Козицький А. Геноциди та політика масового винищення цивільного населення у ХХ столітті: навчальний посібник. Львів: Літопис, 2012. 608 с.
6.Козицький А. Дослідження Голодомору та геноцидні студії. Львів: Видавництво “Апріорі”, 2021. 244 с.

Додаткова

7.Арендт Х. Айхман в Єрусалимі. Розповідь про банальність зла. Видання друге, виправлене. К.: ДУХ І ЛІТЕРА. 2021. 376 с.
8.Бессонов Н. Об использовании терминов «Пораймос» и «Холокост» в значении «геноцид циган». Голокост і сучасність. Студії в Україні і світі. 2007. № 2. С. 71-82.
9.Вайс-Вейндт А. Рафаель Лемкін та популярний дискурс про геноцид. Суспільне Commons. 28.10.2019. URL: https://commons.com.ua/uk/rafael-lemkin-ta-formuvannya-diskursu-pro-genocid/?fbclid=IwAR2TS0jdO-7-lcd-6EheTAk2WGOecisCaafM9cj5dz2YWywmkJNYOHH3Ykg
10.Гон М. Геноцид: сутність явища та його суб’єкти. ХХ століття – етнонаціональний вимір та проблеми Голокосту: збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції, Житомир, 22-23 жовтня 2010 р. Дніпропетровськ: Видво Центр «Ткума», 2011. С. 304–313.
11.Дем’яненко Б. Л. Три моделі тоталітаризму: Порівняльний аналіз фашизму, більшовизму та націонал-соціалізму. К.: Нелень, 2000. 253 с.
12.Дмитрашко С. Політичний міф та ідеологія націонал-соціалізму. Вісник Львівського університету. 2018. Вип. 16. С. 144-150.
13.Зваан Т. Геноцид. Вступ до проблеми. Україна Модерна. Ч. 13. 2008. С. 61-81. URL: https://www.historians.in.ua/docs/umoderna/um13/UM-13_pp61-81.pdf
14.Зіневич Н. До питання про специфіку геноциду ромів на українських землях у роки Другої світової війни. Голокост і сучасність. Студії в Україні і світі. 2009. № 2 (6). С. 148–163.
15.Черниш Н. Геноцид вірмен: національно-державні аспекти. Науковий вісник Національного університету "Острозька академія", 1 (55), 2015. С. 92-96.
16.Журавський О. Геноцид вірмен: виклики минулого та сучасності. Схід-Захід, 1 (6), 2014. С. 55-63.
17.Іваніна О. Геноцид вірмен: правовий аналіз. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука", 2 (22), 2017. С. 56-58.
18.Нахманович В. «Голокост як наукова і світоглядна проблема. Погляд з України». Україна у другій світовій війні: погляд з ХХ століття. Історичні нариси у двох книгах. Книга друга. Ред. кол. В.А.Смолій (голова). «Наукова думка» НАН України, 2011.
19.Марочко В. Творці Голодомору 1932-1933. К.: 2008. 64 с.

20.Мейс Дж. Спадщина Голодомору: Україна як постгеноцидне суспільство. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Міжвідомчий збірник наукових праць. Вип. 8. К.: Інститут історії України НАН України. 2003. С. 465-468.
21.Снайдер Т. Чорна земля. Голокост як історія і застереження. Київ: Медуза, 2017.
22.Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і Голодомор. К.: 1993.
23.Катастрофа і опір українського єврейства (1941-1944): нариси з історії Голокосту і Опору в Україні / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж.; ред.-упоряд. С. Я. Єлісаветський. К: 1999. 423 с.
24.Катастрофа європейського єврейства / наук.ред. Л. Мацих ; Відкритий ун-т. Ізраїль, Сохнут-Україна. К. : НВП "Вирій", 2001. Т. 7: Катастрофа євреїв на території Радянського Союзу: навч. посібник / І. Вайц; пер. О. Ульяненко ; літ.ред. О. Васильченко, 2001. 150 с.
25.Касьянов Г. Розрита могила: Голод 1932—1933 років у політиці, пам'яті та історії (1980-ті-2000-ні). Харків: Фоліо, 2019. 298 с.
26.Майборода О. Ідеологічні засади нацистської політики в національному питанні. Друга світова війна і доля народів України: Матеріали всеукраїнської наукової конференції. К.: Сфера, 2005. С. 172-173.
27.Михальчук Р.Ю. Смерть і виживання під час Голокосту: терени сучасної Рівненщини. Монографія. Рівне: Волинські обереги, 2022. 272 с.
28.Портнов А. Концепції геноциду та етнічних чисток: західні наукові дискусії і місце в них українських сюжетів. Україна Модерна. Ч. 13. 2008. С. 82-113. URL: https://www.historians.in.ua/docs/umoderna/um13/UM-13_pp82-114.pdf
29.Ріс Л. Аушвіц. «Остаточне рішення» нацистів. Пер. з анл. Анастасія Цимбал. 2-ге вид. Київ: Лабораторія, 2023. 360 с.
30.Ріс Л. Голокост. Нова історія. Пер. з анл. Юлія Костюк. Київ: Лабораторія, 2023. 440 с.
31.Томаєва А. Ідеологія націонал-соціалізму: її витоки, генеза, роль у суспільно-політичному житті Німеччини (до постановки питання). Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Історія та географія». 2013. Вип. 48. С. 77-80.
32.Мюльхойзер Р. Незаперечний злочин. Сексуальне насильство німецьких вояків під час "Війни на знищення" в Радянському Союзі у 1941-1945 рр. Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні: гендерна специфіка досвіду в часи екстримального насильства : збірник наукових праць / за наук. ред. докторки істор. наук. Г. Грінченко. Київ : „ТОВ „АРТ КНИГА", 2015. С. 270-277.
33.Encyclopedia of Camps and Ghettos, 1933–1945 : Ghettos in German-Occupied Eastern Europe / vol. ed. Martin Dean. Washington : Indiana University Press, 2012. Vol. 2. 1962 p.
48.Mühlhäuser R. Sex and the Nazi Soldier: Violent, Commercial and Consensual Encounters during the War in the Soviet Union, 1941-45. Edinburgh University Press, 2021. 392 p.
34.Mykhalchuk R., Shliakhtych R. Local police and the Holocaust in the general district "Dnipropetrovsk" (Evidence from the districts of Kryvyi Rih and Stalindorf). Intermarum: історія, політика, культура, 2022. Вип. 11. С. 83–102.
35.Spector S. The Holocaust of Volhynian Jews, 1941–1944. Jerusalem, 1990. 383 p.

Посилання на сайти

36.Гитлер А. Моя борьба. URL: https://wiki.briefly.ru/%D0%9C%D0%BE%D1%8F_%D0%B1%D0%BE%D1%80%D1%8C%D0%B1%D0%B0_(%D0%93%D0%B8%D1%82%D0%BB%D0%B5%D1%80)
37.Загальна декларація прав людини. Верховна рада україни (сайт). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

38.Касьянов Г. Danse macabre: голод 1932-1933 років у політиці, масовій свідомості та історіографії (1980-ті - початок 2000-х). Ін-т історії України. Київ: Наш час, 2010. 271 с. URL: http://history.org.ua/LiberUA/978-966-1530-47-7/978-966-1530-47-7.pdf
39.Що таке геноцид? Енциклопедія Голокосту. Меморіальний музей Голокосту в США. URL: https://encyclopedia.ushmm.org/content/ru/article/what-is-genocide
40.Український центр вивчення історії Голокосту. URL: http://holocaust.kiev.ua/
41.Український інститут вивчення історії Голокосту “ТКУМА”. URL: https://tkuma.dp.ua/ua/